

Doodhout- kevers in Meerdaal- en Zoniënwood: een bilan

Kris Vandekerkhove, Luc Crevetoeur
en Frank Köhler.

*Lokval aan een dode beschaduwde beuk
in het Zoniënwood*

In navolging van de inventarisatie van het bosreservaat Kolmontbos is in 2010 en 2011 een intensieve inventarisatie uitgevoerd van doodhoutkevers in de bosreservaten van het Meerdaalwoud en het Zoniënwood. We hadden het er ook al over in de vorige nieuwsbrief. In de periodes april-oktober 2010 en 2011 werden telkens op vier locaties in elk gebied vallen opgesteld. In beide bossen werd erop gelet dat het hele spectrum van aanwezige habitats werden bemonsterd (zowel beuk als eik, in lichte en beschaduwde locaties). Er werd telkens gewerkt met raamval- len, lokvallen en lijmringen aangevuld met klop- zeef en licht- vangsten en gerichte handvangsten. Daarbuiten werd de lijst aangevuld met een autonetvangst op een warme lenteavond in Zoniën. Deze werkwijze is niet alleen dezelfde als in Kol- mont, ook in Duitsland werd ze al op een groot aantal bosre- servaten toegepast, wat ons ook toelaat om over de grenzen een vergelijking te maken. Op dit eigenste moment zijn de determinaties, op een beperkt aantal individuen na, helemaal afgerond. Tijd dus om een (voorlopig) eindbilan op te maken.

We beginnen met enkele cijfers die tot de verbeelding spre- ken: in totaal werden in de twee gebieden samen al meer dan 40.000 kevers gedetermineerd. Nochtans waren 2010 en 2011 geen ideale jaren om kevers te inventariseren met hun strengere winters, droge lentes en natte zomers. Deze kevers behoorden tot 704 soorten waarvan 264 aan hout gebonden zijn. In Meerdaalwoud werden in totaal 506 keversoorten geregistreerd, waarvan 204 xylobionten, in Zoniënwood nog iets meer: 515 soorten, waarvan 215 doodhoutkevers. Indrukwekkende cijfers, maar vergeleken met Kolmontbos is dat toch een pak minder: toen werden 824 keversoorten ge- vonden, waarvan meer dan 300 aan dood hout gebonden zijn. Nu stak Kolmont er wel duidelijk boven uit, ook op internatio- naal vlak, en kwam naar soortenrijkdom maar ook naar soor- tensamenstelling in de buurt van een aantal toplocaties in de buurlanden zoals 'Heilige Hallen' en 'Serrahn' in Duitsland, of 'New Forest' in Engeland.

Uitzeven van vermolmd hout

Tetratoma ancora

Boven: *Omosita depressa* (links) en
Melasis buprestoides (rechts)

Onder: *Tillus elongatus*

Als we diezelfde vergelijking maken voor Meerdaal en Zoniën dan scoren zij beter dan de meeste Engelse bossen; vergeleken met de Duitse reservaten behoren beide bossen tot de betere middenmoot. Dat geldt zowel naar kwantiteit als kwaliteit van soorten. In de meeste Duitse reservaten vindt men tussen de 150 en 250 soorten doodhoutkevers waarvan ongeveer een kwart op de Duitse rode lijst staat. Dat is ook het geval voor onze twee bossen.

In Zoniën staan 55 van de gevonden soorten op de Duitse rode lijst. Vier daarvan vallen in de categorie 'met uitsterven bedreigd', tien soorten zijn 'bedreigd'. In Meerdaal zijn dat 51 soorten, waarvan twee 'met uitsterven bedreigd', en twaalf 'bedreigd'.

Om de kwaliteit van bossen op vlak van doodhoutkevers te evalueren heeft men in Engeland nog andere tools ontwikkeld: de 'Saproxylic Quality Score' (SQS), en de 'Index of Ecologic Continuity (IEC). Elke soort doodhoutkever in Engeland heeft voor beide indices een score, en de eindwaarde voor het gebied is de eenvoudige samentelling van deze scores.

Hier scoorde Kolmont uitzonderlijk hoog, met een SQS van meer dan 2000 en een IEC van boven de 150. Enkel 'Windsor Great Park' en 'New Forest' scoren in Engeland beter.

Meerdaal en Zoniën halen ook op deze indices iets bescheidener cijfers, maar toch behoorlijk. Beide hebben een SQS van ruim 1200 en een IEC van respectievelijk 112 en 106. Ze scoren daarmee beter dan klinkende namen als 'Sherwood Forest' of 'Epping Forest'. Sites met een IEC van meer dan 80 worden in de UK trouwens beschouwd als zijnde van internationaal belang, die een aangepaste beschermingsstatus en beheer verdienen (Alexander 2004). In vergelijking met een aantal Duitse bosreservaten waar we de indexen ook voor berekenden, scoren beide bossen weer gemiddeld tot goed. We kunnen dus concluderen dat de soortensamenstelling aan doodhoutkevers in beide bossen zeer behoorlijk is, maar niet zo uitzonderlijk als in Kolmont.

Ook naar spreiding over de verschillende type-biotopen (hout-schors-molm-hout-zwammen) vertoont de gevonden saproxyle gemeenschap een heel evenwichtige verdeling, wat er op wijst dat deze biotooptypes vrij goed vertegenwoordigd zijn in de reservaten.

Om echt 'top' te zijn ontbreekt het in beide bossen voorlopig nog aan ijle bestanden en open plekken met belangrijke hoeveelheden zonbeschenen dood hout en kwijnende bomen die mogen blijven staan, evenals randgebieden en open plekken met veel nectarplanten. Ook bomen en struiken zoals meidoorn en lijsterbes zijn eerder zeldzaam in de doorgaans zeer gesloten bossen. Daar wordt echter de laatste tijd meer en meer aandacht aan besteed, ook buiten de reservaten. De toekomst ziet er dus veelbelovend uit.

Tenslotte eindigen we dit bilan met een korte bespreking van een viertal bijzondere soorten die illustratief zijn voor de diversiteit die we hier kunnen terugvinden.

De larven van **Tetratoma ancora** leven in rottende houtzwammen waar ze leven van de verteringsschimmels. De vrij kleine kever (3mm) is door de tekening goed te herkennen. De soort was bij ons al eerder gevonden in een vijftal Limburgse bossen, en nu ook in het Zoniënwoud. In Luxemburg is deze kever gekend van vier locaties, in Nederland is hij alleen de laatste 50 jaar in Zuid-Limburg gevonden.

Omosita depressa is een glanskever. Deze werd gevonden op een dood ree in het Zonienwoud en aan de voet van een dode Zomereik die begroeid was met reuzenzwammen in het Meerdaalwoud-De Heide. Daarbuiten zijn er heel weinig waarnemingen uit België.

Melasis buprestoides werd meermaals gevangen tegen de stam van beuken. Dit is onze algemeenste schijnboktor. Van deze familie komen er in ons land 11 soorten voor, in Nederland voorlopig maar 7. De larven van de meeste soorten ontwikkelen zich in vermolmd hout van loofbomen. De ontwikkeling neemt doorgaans twee jaar in beslag. De larven persen zich tussen de weke jaarringen door, zodat er geen vraatgangen aanwezig zijn. Ze voeden zich waarschijnlijk niet met het hout zelf, maar met houtschimmels. De waardboom kan jaren lang gebruikt worden.

De huismierkever (**Tillus elongatus**) is opvallend door zijn langgerekte vorm en kleurpatroon. De larven van deze soort gaan op jacht naar houtwormen, voornamelijk in rottend en dood hout. In Zonien werden er een 10-tal exemplaren gevonden, in het Meerdaalwoud de helft. De soort werd al over heel Vlaanderen waargenomen, maar steeds in lage aantallen.

Referenties

Alexander, K.N.A. 2004. Revision of the Index of Ecological Continuity as used for saproxylic beetles. English Nature Research Reports 574. English Nature, Peterborough. 60 p.

Köhler, F.; Crevecoeur, L.; Vandekerckhove, K. 2011. Saproxylic beetles of the Forest Reserve Kolmontbos: Results and analysis of a two-year survey. Interne rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.IR.2011.21.

Een lijmring aan een kwijnende eik in een recente kap van het middelhoutproject in Meerdaalwoud (bosreservaatsdeel De Heide). Dergelijke lichtrijke bosbestanden met zwaar dood hout zijn zeldzaam in beide bossen.

Enkele van de honderden kevertjes die van de lijmring werden afgepulkt om te worden gedetermineerd. Van een monnikenwerkje gesproken...